

(nastavak iz prethodnog broja)

"Sa starčevačkog šora štektale su "švarcloze". Pale su i prve žrtve. Crveni dan šestočasovne republike nije bio samo crven od vatre na kojoj su izgoreli samovolja i bezakonje. Bio je crven i od krvi. Ali, ako je ugušena buna značila i kraj starčevačke republike, nije značila i kraj aktivnosti njenih organizatora. Samo godinu-dve kasnije u selu je osnovana Komunistička partija i već na prvim opštinskim izborima njen kandidat dobio je 90 odsto od ukupnog broja birača. Opština je pripala komunistima. Starčevci su, baš kao i mnogi drugi, očekivali i nadali se skoroj propasti crno-žute monarhije. Nadali su se i priželjkivali skoro oslobođenje i ujedinjenje sa svojom braćom preko Dunava i Save. Verovali su da će se mnoge nepravde ispraviti, ali nadu je uskoro zamenilo razočaranje. Baš u to vreme nekoliko Starčevaca vratilo se kućama iz zarobljeništva iz daleke Rusije. Oni su doneli glasove o velikoj buni. O narodu koji se digao na oružje, zbacio cara i zaveo svoju vlast. Starčevom počese da kruže još dve nove reči: revolucija i Lenjin. LJudi na vlasti postajali su sve bezočniji, Starčevci sve odlučniji. U kući Tome Blaženića održan je tajni skup kojim je rukovodio Stipa Poljak. Dogovor je bio dug, jer je sve trebalo predvideti, izabrati sigurne ljude. Pred zoru je odlučeno: dići Starčevo na bunu, zbaciti vlast i izabrati novu - narodnu. Kao da je celo selo unapred znalo za dogovor u kući Tome Blaženića. Starčevci su se začas našli pred opštinom. Seljaci su razvalili opštinsku kasu, hteli su poreske knjige i spiskove vojnih obveznika. Ako u spiskovima nije uvedeno ime predsednikovog sina, koji je oglašen nesposobnim - spiskovi nisu potrebni ni za njihove sinove. Ako u poreskim knjigama nisu svi seljaci pravedno zaduženi, Starčevcima nisu potrebne poreske knjige. U vatru s njima, vikali su seljaci. Spiskovi vojnih obveznika i poreske knjige goreli su na ulici. Ustanici su sekli telefonske stubove pred opštinom i prekidali vezu sa Pančevom. Prostor pred opštinom punio se sve više seljacima. Pušaka je bilo malo, tek po koja. U rukama su zato bile vile, kose, motike, sekire. Na opštinskoj zgradi zavijorila se crvena zastava koju je istakao radnik Paja Makovnik Tot. Starčevci su izabrali novu vlast. Stipu Poljaka izabrali su za predsednika. Šest časova kasnije od Pančeva je krenuo pešadijski puk i četa žandarma. Buna je u krvi bila ugušena. To je bio kraj starčevačke republike. Dvadesetak seljaka okovanih u lance žandarmi su odveli put Pančeva, zatim u Zemun, u Suboticu i najzad u Smederevo, gde im je suđeno. Po isteku kazne nastavili su borbu. Već iduće godine izabrali su Stipu Poljaka u opštinsku upravu, na listi komunista. Ali ni to nije trajalo dugo. Usledila je zloglasna Obznana ministra Draškovića. Došao je i Drugi svetski rat. Starčevci ponovo uzimaju puške. Osnivaju i svoj narodnooslobodilački odbor u kući Tome Blaženića, u kojoj je 1919. godine dogovorena buna i Starčevo proglašeno republikom."

(kraj)